

діяльності. Психологічний часопис збірник наукових праць. 2017. Т. 5, № 9. С. 79–90.

5. Матеюк О. Успішність особистості: сутність та зміст феномену. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2012. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_4_31.

6. Романкова Л. Волонтерська діяльність як складова формування моральних цінностей студентської молоді. Вища освіта України. 2015. № 4. С. 54–60. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/pv/3006.pdf>

Kotelevets A.M., Nokhrina I.S., VOLUNTEER ACTIVITY AS A MEANS OF FORMING STUDENTS' SOCIAL SUCCESS

Summary. The article presents the results of the author's survey of 306 students of 13 higher education institutions of Ukraine. In particular, the main motives for involving students in volunteer activities are considered. The connection between volunteering and its influence on the formation of social success is highlighted. Volunteer activity is described as an opportunity to acquire the necessary professional skills, broaden students' horizons and contribute to the formation of social success of the student's personality. The role of a higher education institution as a platform on which the process of socialization and formation of a student's personality continues is determined.

Keywords: volunteering, volunteer activity, social success, success, social activity, activity, socialization, students.

УДК: 364-7

Вадим ЛЮТИЙ,
к. п. н., доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та
соціальної роботи,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
v.liutyi@kubg.edu.ua

МЕТОДОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ДО НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ЛЮДЯМ З ІНВАЛІДНІСТЮ ТА ЇХНІМ СІМ'ЯМ

Лютий В.П. **Методологічна готовність фахівців із соціальної роботи до надання соціальних послуг людям з інвалідністю та їхнім сім'ям.** В статті обґрунтовується, що соціальна робота людиною з інвалідністю та її сім'єю має бути спрямована на їхню інтеграцію в суспільство та активізацію потенціалу, для її впровадження фахівці із соціальної роботи мають повинні спиратися на сучасну біопсихосоціальну модель реабілітації. Дослідження продемонструвало дотримання бл. половиною фахівців медичних та функціональних поглядів на реабілітацію, що не відповідає сучасним підходам. Обґрунтовується необхідність методологічної підготовки фахівців із соціальної роботи, що

включає розгляд сучасних цінностей та моделей соціальної роботи з людьми з інвалідністю та формування навичок міждисциплінарної командної взаємодії.

Ключові слова: інвалідність, людина з інвалідністю, сім'я, в складі якої є людина з інвалідністю, соціальні послуги, реабілітація, соціальна інтеграція та реінтеграція

Вступ. Люди з інвалідністю традиційно вважаються однією із найуразливіших соціальних груп, що потребує соціального захисту та соціальних послуг. Соціальні бар'єри поруч із обмеженою мобільністю, викликаною індивідуальними особливостями людини та перенесеними ними захворюваннями і травмами не лише спричинюють проблеми та складні життєві обставини людини з інвалідністю, а й суттєво заважають її соціалізації та соціальній інтеграції. Окрім того, інвалідність людини відображається на життєдіяльності її сім'ї, адже через відсутність належного доступу до соціальних благ та можливостей сім'я має витратити час та ресурси для догляду за людиною з інвалідністю, створення для неї необхідних умов та задоволення її потреб, на коштовні реабілітаційні програми та компенсаторні засоби, що, в свою чергу, призводить до надмірного фізичного і психологічного навантаження на членів сім'ї, обмеження їхніх можливостей для відпочинку та особистого життя, втрати життєвих перспектив, погіршення емоційного клімату та розриву соціальних зв'язків сім'ї і, як наслідок, до її соціального виключення та десоціалізації. Війна суттєво погіршила соціальну ситуацію та загострила проблеми значної частини сімей, в складі яких є людина з інвалідністю, поставивши їх в залежність від соціальної допомоги.

За таких умов надання соціальних послуг є одним із важливих інструментів соціалізації та соціальної інтеграції людей з інвалідністю та їхніх сімей. Надання відповідних ситуації людини та сім'ї та ефективних соціальних послуг, базованих на сучасних моделях соціальної роботи, має забезпечити не лише подолання окремих проблем та задоволення потреб, а й подолання соціальної виключеності та успішне повернення до соціального життя всіх членів сімей людей з інвалідністю. Ключова роль в цьому належить фахівцям із соціальної роботи в громадах, адже саме вони мають допомогти сім'ї визначитися з цілями соціальної підтримки та з відповідними послугами, розробити план надання соціальної послуги, що відповідав би як потребам отримувачів, так сучасним підходам та стандартам соціальної роботи, залучити надавачів послуг та створити й координувати міждисциплінарну команду фахівців, здійснити моніторинг та оцінити якість наданих послуг. Проте для виконання цих завдань фахівці із соціальної роботи мають розумітись на сучасних методологічних принципах соціальної роботи з людиною з інвалідністю, орієнтуватися в сучасних моделях та методах надання соціальних послуг та усвідомлювати цінності, на які вони спираються.

Мета статті: спираючись на результати емпіричного дослідження, проведеного в м. Київ, розкрити відповідність професійних поглядів фахівців із соціальної роботи щодо інвалідністю та соціальної роботи з людьми з інвалідністю та їхніми сім'ями методологічним позиціям, необхідним для

впровадження сучасних моделей надання соціальних послуг, спрямованих на соціалізацію та соціальну інтеграцію цієї групи отримувачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми впровадження сучасних підходів соціальної роботи та надання соціальних послуг, спрямованих на забезпечення умов для соціалізації та соціальної інтеграції людей, в тому числі дітей, з інвалідністю та їхніх сімей, представлено в ряду сучасних публікацій. На думку Л. Остролуцької, С. Сапіги, М. Лехолетової (2023), на сучасному етапі інвалідність трактується не як властивість особистості, а як проблема взаємодії особи з суспільством, при чому саме суспільство має впроваджувати заходи, спрямовані на усунення бар'єрів, недопущення дискримінації та інтеграцію осіб з інвалідністю в суспільство. Відповідно до домінуючої наразі в світовій практиці біопсихосоціальної моделі проблеми соціальної адаптації та інтеграції людини з інвалідністю викликані складною комбінацією факторів природного та соціального середовища, соціально-правових засад та цінностей суспільства, психофізіологічних особливостей людини та її власного особистісного вибору, а її соціальна підтримка має передбачати заходи на всіх названих рівнях та роботу міждисциплінарної команди фахівців [1].

Згідно із результатами дослідження М. Лехолетової, Т. Лях, Т. Заверіко (2020), типовими проблемами батьків, які виховують дитину з інвалідністю, є дискримінація, медичні, фінансово-економічні, психологічні і правові проблеми, проблеми доступу та ризик інституалізації дитини, а для їх подолання необхідне покращення доступу до якісних соціальних послуг та розробка ефективної програми соціальної підтримки, що базується на виявлених факторах ризику порушень розвитку дитини та проблемах її сім'ї та вимагає підготовки висококваліфікованих фахівців [6]. В дослідженні потреб батьків дітей з інвалідністю Т. Чечко, Т. Лях, Т. Спіріної, М. Лехолетової, С. Сапіги та К. Салати (2022) зазначається, що в центрі уваги соціальної роботи має бути їхня недостатня обізнаність щодо догляду і виховання дітей та соціальних інституцій, де вони можуть отримати допомогу і підтримку, конфлікти їхніх сімей із соціальним оточенням, відсутність сенсу в житті сім'ї, відсутність змістовного дозвілля та соціальна ізоляція сім'ї [5]. Н. Горішна, Ж. Петрочко та О. Столярик (2023) наголошують на необхідності в ході соціальної роботи з людьми з інвалідністю реалізації індивідуального підходу до їхніх потреб, комплексних та гнучких реабілітаційних послуг, співпраці між надавачами соціальних послуг та громадськими структурами [2]. Я. Загута-Візер та О. Денисюк (2023) зазначають, що умовою міждисциплінарної взаємодії між фахівцями, що здійснюють супровід дитини з інвалідністю, є створення єдиного простору співпраці на засадах партнерства [3].

С. Сапіга, Л. Остролуцька (2023) розглядають систему надання соціальних послуг людям з інвалідністю. На думку дослідниць, соціальні послуги для людей з інвалідністю є важливим компонентом для включення людини з інвалідністю в життя громади і створюють можливість для неї вести самостійне життя; соціальних послуг та підтримки також потребують й інші члени сімей людей з

інвалідністю. Відповідальність за соціальну роботу з людьми з інвалідністю лежить на фахівцях із соціальної роботи, які мають ґрунтовно вивчити ситуацію, потреби, можливості та ресурси кожної людини і працювати в тісному контакті з нею, максимально залучаючи її до вирішення власних проблем [4].

Таким чином, сучасні дослідження підтверджують, що основні проблеми осіб з інвалідністю та їхніх сімей пов'язані із взаємодією між членами сім'ї та між ними і суспільством: соціальними бар'єрами, стигматизацією та соціальним виключенням. Соціальна робота людиною з інвалідністю та її сім'єю має бути спрямована на їхню інтеграцію в суспільство та активізацію потенціалу. Ключову роль у цьому відіграють фахівці із соціальної роботи, які повинні мати спеціальну підготовку, спиратися на сучасну біопсихосоціальну модель реабілітації людини з інвалідністю та володіти навичками оцінювання випадку, вибору відповідних соціальних послуг, організації взаємодії отримувачів із іншими фахівцями та службами та координації міждисциплінарної команди. Проте якою мірою фахівці із соціальної роботи в громадах володіють сучасною методологією надання соціальних послуг особам з інвалідністю та їхнім сім'ям, мало показати емпіричне дослідження, результати якого представлені в даній публікації.

Результати дослідження. Опитування фахівців із соціальної роботи, дотичних до надання соціальних послуг сім'ям, в складі яких є людина з інвалідністю, в м. Київ проводилось в рамках дослідження «Вивчення діючих практик надання комплексних послуг сім'ям, де проживають діти/особи з інвалідністю в громаді міста Києва», впровадженого кафедрою соціальної педагогіки та соціальної роботи факультету психології, соціальної та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка та Київським міським центром соціальних служб в червні-липні 2023 р. Форма опитування – анкетування за допомогою гугл-форми. Анкета опитування, окрім іншого, включала питання щодо розуміння ключових аспектів соціальної роботи з людьми з інвалідністю та самооцінки власних компетентностей, необхідних для надання соціальних послуг даній групі отримувачів. Вибірка опитування складалася за цільовою ознакою. Опитувались всі фахівці районних центрів соціальних служб, котрі мають відповідний досвід та погодились на участь у дослідженні. Анкетування проводилось анонімно шляхом самостійного заповнення анкети у зручний для опитуваного час.

В ході дослідження було опитано 107 фахівців із соціальної роботи. Структура вибірки за ознаками статі, освіти, спеціальності, посади та стажу роботи представлена в табл. 1

Як можна побачити, переважна більшість опитаних – жінки та особи, які мають освіту рівня магістр. Фахову освіту з соціальної роботи мали лише третина опитаних (37%), освіту, дотичну до сфери надання соціальних послуг (соціальний педагог, психолог) – теж бл. третини (36%), в той час як інші не мали фахової освіти, необхідної для надання соціальних послуг.

Таблиця 1.

Характеристики вибірки опитування фахівців із соціальної роботи, %

Характеристика	Частка опитаних, %
Стать	
Жіноча	93%
Чоловіча	7%
Спеціальність	
Соціальна робота	37%
Соціальна педагогіка	7%
Педагогіка	9%
Психологія	29%
Право	11%
Інші (економіка, менеджмент, медицина)	9%
Освіта:	
Молодший бакалавр, середня спеціальна	3%
Бакалавр	17%
Магістр, спеціаліст	79%
Науковий ступінь	1%
Стаж роботи:	
До 3 років	39%
4-10 років	38%
Більше 10 років	22%
Посада:	
Фахівець із соціальної роботи	74%
Психолог	6%
Юрист	1%
Соціальний менеджер	9%
Керівник	10%

В ході дослідження вивчалось розуміння опитаними фахівцями ключових методологічних позицій щодо надання соціальних послуг особам з інвалідністю та їхнім сім'ям: сутності інвалідності та мети і завдань соціальної роботи з людиною з інвалідністю та її сім'єю. Відповідно до отриманих даних, більше третини опитаних фахівців із соціальної роботи (36%) розуміють сутність інвалідності відповідно до функціональної (соціально-реабілітаційної) моделі, згідно з якою інвалідність є наслідком порушень здоров'я, які обмежують її можливості і вимагають для життєдіяльності особливих умов або заходів із відновлення функцій. Біопсихосоціальної моделі інвалідності, за якої обмеження функціонування викликані саме соціальними бар'єрами у поєднанні з особливостями людини, і відповідно до якої розробляються та впроваджуються сучасні стратегії соціальної підтримки людини з інвалідністю та її сім'ї, дотримуються 30% опитаних, медичної (інвалідність як наслідок захворювань, через які людина втрачає функціональність і потребує догляду) – 13% опитаних фахівців, соціальної (інвалідність як обмежені суспільством можливості), правової (інвалідність як особливий статус) та соціокультурної (інвалідність як

стигма) дотримуються відповідно 8%, 8% та 4% опитаних (табл. 2). Таким чином, бл. половини фахівців дотримується уявлення про інвалідність як персональну проблему, стан людини, викликаний порушеннями її здоров'я та втратою функціональності, що вимагає заходів індивідуальної реабілітації (повернення до норми), а, за її неможливості, – персонального догляду, а не як стан невідповідності індивідуальних особливостей людини умовам природного і соціального середовища, подолання якого пов'язане як із позитивною динамікою самої людини з інвалідністю та її оточення, так із досягненням позитивних змін у середовищі та інтеграції людини до нього.

Таблиця 2.

Розподіл відповідей опитаних фахівців із соціальної роботи на запитання «Яке із наведених висловлювань найбільшою мірою розкриває Ваше розуміння інвалідності?», % (N=107)

Інвалідність - стан здоров'я, за якого людина потребує особливих умов для розвитку та життєдіяльності	36%
Інвалідність - стан людини зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які при взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими	30%
Інвалідність - наявність у людини захворювань та розладів, що суттєво обмежують її життєдіяльність та соціальне функціонування, внаслідок чого вона потребує догляду та підтримки	13%
Інвалідність - ситуація, за якої людина має обмежений доступ до соціальних благ та можливостей внаслідок недостатнього врахування суспільством її індивідуальних особливостей та потреб	8%
Інвалідність - соціальний статус, що створює для людини додаткові можливості доступу до соціальних благ з метою забезпечення її свободи вибору та рівних можливостей з іншими людьми	8%
Інвалідність - соціальна стигма, що накладається суспільством на людину, котра за своїми фізичними та психічними особливостями не відповідає загальноприйнятим уявленням про норму, і суттєво обмежує її можливості	4%

В якості мети соціальної роботи з людиною з інвалідністю лише 50% опитаних вбачали її інтеграцію в суспільство, що в цілому відповідає сучасному розумінню цілей соціальної підтримки людей з інвалідністю. Третина з опитаних визначили мету цієї діяльності в рамках чинної в Україні концепції соціальної послуги: «запобігання потраплянню людини та сім'ї в СЖО, подолання СЖО та мінімізація їхніх наслідків», 11% розуміють мету соціальної роботи як реабілітацію людини з інвалідністю (табл. 3).

Таблиця 3

Розподіл відповідей опитаних фахівців із соціальної роботи на запитання «**Якою ви бачите мету соціальної роботи з особою з інвалідністю?**», % (N=107)

Інтеграція людини з інвалідністю в соціум як повноправного та рівного з іншими суб'єкта соціального життя	50%
Запобігання потраплянню особи з інвалідністю та її сім'ї в складні життєві обставини, подолання таких обставин та (або) мінімізація їхніх негативних наслідків	32%
Набуття або відновлення здатності людини з інвалідністю до самостійної життєдіяльності та соціального функціонування	11%
Створення для людей з інвалідністю інклюзивного соціального середовища	4%
Забезпечення особи з інвалідністю необхідним доглядом	3%

В ході опитування учасникам пропонувалося визначити із переліку завдань соціальної роботи з людиною з інвалідністю ті, що є головними при наданні їм соціальних послуг (учасники могли обрати до 4-х варіантів). Жодне із запропонованих для оцінки завдань не вважало ключовим більшість опитаних фахівців (табл. 4). Від 20% 45% вважали головними завдання індивідуальної реабілітації людини з інвалідністю (нормалізація психологічного стану та прийняття нею власної інвалідності, формування компетентностей, необхідних для подолання викликаних інвалідністю проблем, забезпечення людини з інвалідністю засобами компенсації особливих потреб), бл. 35% – завдання догляду за людиною з інвалідністю (забезпечення умов для задоволення потреб, формування у членів сім'ї особи з інвалідністю навичок, необхідних для догляду за нею).

Таблиця 4

Розподіл відповідей опитаних фахівців із соціальної роботи на запитання «**В чому ви вбачаєте головні завдання надання соціальних послуг людині з інвалідністю? Позначте не більше 4-х варіантів?**», % (N=107)

Створення умов для повної реалізації прав людини з інвалідністю	45%
Нормалізація психологічного стану особи з інвалідністю та членів його сім'ї, усвідомлення та прийняття ними обмежень, пов'язаних із інвалідністю, та подолання особистісних проблем, з ними пов'язаних	45%
Формування у особи з інвалідністю життєвих компетентностей, знань та навичок, необхідних для вирішення проблем та задоволення потреб	45%
Залучення людини з інвалідністю до активного соціального життя	43%
Підвищення впевненості у собі людини з інвалідністю та членів її сім'ї та їхня активізація, спрямована на захист власних прав та самостійного забезпечення необхідних умов життєдіяльності	43%

Забезпечення умов для задоволення потреб, які людина не може задовольнити самостійно	36%
Формування у членів сім'ї особи з інвалідністю навичок, необхідних для догляду за нею та задоволення її потреб	35%
Забезпечення доступності для людини з інвалідністю соціальної інфраструктури, умов для праці, дозвілля, особистісного розвитку	23%
Забезпечення людини з інвалідністю технічними засобами для компенсації функціональних обмежень та навчання користуванню ними	21%
Залучення ресурсів оточення, громади, соціальних інституцій для допомоги особі з інвалідністю та її сім'ї	17%
Надання особі та сім'ї допомоги у визначенні власних пріоритетів та виборі способу їх досягнення, посиленні сильних сторін, залученні необхідних для розвитку ресурсів	15%
Просування позитивних соціальних змін, спрямованих на створення інклюзивного середовища, сприятливого для людини з інвалідністю	14%

Від 14% до 45% – досягнення позитивних змін у соціальному середовищі людини з інвалідністю (створення умов для повної реалізації прав, забезпечення доступності соціальної інфраструктури, залучення ресурсів оточення, громади, соціальних інституцій для допомоги особі з інвалідністю та її сім'ї, просування позитивних соціальних змін, спрямованих на створення інклюзивного середовища), від 15% до 43% – завдання, пов'язані із реінтеграцією людини з інвалідністю та її сім'ї (залучення людини з інвалідністю до активного соціального життя, її активізація, спрямована на захист власних прав та самостійного забезпечення необхідних умов життєдіяльності, надання особі та сім'ї допомоги у визначенні власних пріоритетів та виборі способу їх досягнення, посиленні сильних сторін, залученні необхідних для розвитку ресурсів) (див. табл. 4).

В ході опитування визначалась самооцінка фахівцями із соціальної роботи власних компетентностей, пов'язаних із наданням та менеджментом соціальних послуг в громаді (передбачених професійним стандартом «Фахівець із соціальної роботи»), зокрема – при роботі із сім'ями, в складі яких є людина з інвалідністю. Згідно із результатами опитування фахівці із соціальної роботи досить високо оцінювали власні компетентності, пов'язані із надання соціальної послуги та роботою з отримувачем (в середньому більше 4-х балів за 5-бальною шкалою): здатність виявляти випадки особи або сім'ї, що перебувають у складних життєвих обставинах або вразливому стані, оцінювати їхні потреби в соціальних послугах, розробляти індивідуальний план надання послуги та укладати угоду з її надання; здатність надавати допомогу в оформленні запитів до відповідних інстанцій, заяв, документів на отримання всіх видів допомоги; здатність надавати послуги представництва інтересів отримувача соціальних послуг в установах та організаціях в межах повноважень.

В той же час власні компетентності менеджменту соціальних послуг та

координації міждисциплінарної команди (здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти в професійному колективі; організовувати спільну діяльність, ініціювати командоутворення, сприяти згуртуванню та груповій мотивації, фасилітувати процеси прийняття групових рішень; координувати роботу різних державних, комунальних, громадських та волонтерських організацій та інших зацікавлених сторін для реалізації індивідуального плану надання та соціальних послуг та заходів соціальної підтримки), учасники опитування оцінювали здебільшого менше ніж на 4 бали.

Висновки. Опитування продемонструвало дотримання фахівцями із соціальної роботи різних підходів до інвалідності та концепцій соціальної роботи з людиною з інвалідністю та її сім'єю, базованих як на сучасній біопсихо-соціальній, так і на функціональній (реабілітаційній) та медичній моделях. Сучасних методологічних поглядів, що передбачають розуміння інвалідності як порушення взаємодії людини та її сім'ї з суспільством, природним та соціальним середовищем її життєдіяльності на макро та мікрорівнях дотримується бл. половини фахівців, що беруть участь у наданні соціальних послуг людям з інвалідністю та їхнім сім'ям. Фахівці із соціальної роботи, за їхньою оцінкою, в більшості на достатньому рівні володіють знаннями і навичками, необхідними для безпосереднього надання соціальних послуг, проте меншою мірою – компетенціями менеджменту їх надання та координації командної міжсекторальної взаємодії, що є необхідною складовою сучасної моделі соціальної підтримки людини з інвалідністю та її сім'ї та чинною в Україні форми надання соціальних послуг (ведення випадку). Таким чином, розвиток системи соціальних послуг даній групі та поліпшення якості їх надання вимагає впровадження спеціалізованої підготовки фахівців, що включають розгляд сучасних концепцій інвалідності та моделей соціальної роботи з людьми з інвалідністю та їхніми сім'ями, командної взаємодії різних структур та взаємодії із отримувачами послуг, як на етапі базового навчання в рамках спеціальностей «соціальна робота» і «психологія», так і на етапі підвищення кваліфікації.

Список використаних джерел

1. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. / О.М. Денисюк та ін. ; ред. кол.: О.В. Епель, Т.Л. Лях, І.В. Силантьєва. Ужгород : РІК-У, 2023. С. 267-268.
2. Горішна, Н.М., Петрочко, Ж. В., Столярик, О.Ю. Законодавчі аспекти соціальної реабілітації дітей з інвалідністю: вітчизняний та зарубіжний досвід. Інклюзія і суспільство, 2023 (2). С. 19-27.
3. Загутіна-Візер, Я., Денисюк, О. Принципи міждисциплінарної взаємодії фахівців команди супроводу молодших школярів з особливими освітніми потребами. Ввічливість. Humanitas. 2023. № 2. С. 38–44
4. Сапіга, С., Остролицька, Л. Особливості надання соціальних послуг людям з інвалідністю. Ввічливість. Humanitas, 2023, №3. С. 115–123
5. Chechko, T., Liakh, T., Spirina, T., Lekholetova, M., Sapiha, S., & Salata, K. Needs Assessment of Parents Raising Children with Disabilities in Preschool Educational Institution. Sociální práce/Sociálna práce/Czech and Slovak Social work, 2022, 4 (22). 54–66.

6. Lekholetova M., Liakh T., Zaveryko N. Problems of parents caring for children with disabilities. Society, integration, education. Proceedings of the International Scientific Conference. Rezekne Academy of Technologies. 2020. Vol. 4. 268–278.

Liutii V.P. METHODOLOGICAL READINESS OF SOCIAL WORK PROFESSIONALS TO PROVIDE SOCIAL SERVICES TO PEOPLE WITH DISABILITIES AND THEIR FAMILIES

Summary. The article substantiates that social work with people with disabilities and their families should be aimed at their integration into society and activation of their potential, and for its implementation, social work professionals should rely on the modern biopsychosocial model of rehabilitation. The study showed that about half of the specialists adhere to medical and functional views of rehabilitation, which does not correspond to modern approaches. The author substantiates the need for methodological training of social work professionals, including consideration of modern values and models of social work with people with disabilities and the formation of skills of interdisciplinary teamwork.

Key words: disability, person with disability, family with a person with disability, social services, rehabilitation, social integration and reintegration

УДК 373.3/.5.064.3:343.5]:364

Анна ЛЯКІШЕВА,
д.п.н., професор, професор кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи
Волинський національний університет імені Лесі Українки
annamatsyuk@ukr.net
Юлія СМОЛЯНСЬКА,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності Соціальна робота
Волинський національний університет імені Лесі Українки
yulucha030103@gmail.com

ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПЕРВИННОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ В УЧНІВСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Лякішева А.В., Смолянська Ю.В. Зміст, форми та методи первинної соціальної профілактики булінгу в учнівському середовищі. У статті проаналізовано зміст, форми та методи первинної соціальної профілактики булінгу. Соціальна профілактика шкільного булінгу потрактована як система заходів соціального виховання, спрямованих на створення оптимальної соціальної ситуації розвитку дітей і підлітків, попередження виникнення агресії, цькування і ін.. Зміст первинної профілактики булінгу передбачає формування в школярів системи компетенцій про це негативне явище, його наслідки, шляхи уникнення. Методами первинної соціальної профілактики є інформування,